

Κοινά σχόλια Greenpeace και WWF για το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα

3 Δεκεμβρίου 2018

Σχόλια επί της αρχής

Η πρόσφατη έκθεση της Διακυβερνητικής Επιτροπής του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC), η οποία είχε τον τίτλο "Special Report on Global Warming of 1.5°C", τοποθετεί τον πήχη ψηλά για κάθε εθνικό σχέδιο δράσης για την ενέργεια και το κλίμα: η πλήρης απεξάρτηση των οικονομιών του πλανήτη από τα ορυκτά καύσιμα και ο μηδενισμός των παγκόσμιων ανθρωπογενών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου θα πρέπει να έχει επιτευχθεί το αργότερο μέχρι το 2050.

Απώτερος στόχος κάθε εθνικού σχεδίου για την ενέργεια και το κλίμα (ΕΣΕΚ), συνεπώς και του υπό διαβούλευση ελληνικού, οφείλει να είναι η αποανθρακοποίηση της οικονομίας μέχρι το 2050. Για να επιτευχθεί αυτός ο ζωτικά απαραίτητος στόχος, το ΕΣΕΚ οφείλει να διέπεται από φιλόδοξους ενεργειακούς και κλιματικούς στόχους οι οποίοι προστατεύουν την Ελλάδα από τις ανεξέλεγκτες κλιματικές αλλαγές. Στόχους οι οποίοι θα επιταχύνουν – και δεν θα περιορίζουν – την πορεία της χώρας προς τη γρήγορη και οριστική απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα, εντός ενός συμβατού με τις επιταγές της κλιματικής επιστήμης χρονοδιαγράμματος και ιδιαίτερα με την προσπάθεια επίτευξης του στόχου για περιορισμό της αύξησης της παγκόσμιας μέσης θερμοκρασίας στον 1,5°C.

Τη δεδομένη χρονική στιγμή αυτό απαιτεί ραγδαία μέτρα και τολμηρές αποφάσεις.

Με βάση τα παραπάνω, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις, το ΕΣΕΚ αποτυγχάνει πλήρως να σταθεί στο ύψος της πρόκλησης. Πρόκειται απλώς για ένα σχετικά φιλόδοξο *business as usual* σενάριο. Χρήσιμο αν αυτή η συζήτηση γινόταν πριν 10 χρόνια, απελπιστικά ανεπαρκές για το 2018. **Με τη σημερινή του μορφή, το υπό διαβούλευση σχέδιο στηρίζει σενάρια υπερθέρμανσης του πλανήτη άνω των 3°C.**

Εν συντομία, τα δύο βασικότερα δομικά προβλήματα του ΕΣΕΚ, τα οποία ουσιαστικά το καθιστούν άλλο ένα *business as usual* σενάριο, είναι:

- Η αδυναμία (και αυτής) της κυβέρνησης να αποφασίσει το **οριστικό τέλος** των ορυκτών καυσίμων για τη χώρα και να θέσει συγκεκριμένο και φιλόδοξο χρονοδιάγραμμα.
- Κατά συνέπεια, να προβεί στις απαραίτητες δομικές αλλαγές οι οποίες θα επιφέρουν την αναγκαία **ανακατανομή των υφιστάμενων πόρων** της ελληνικής οικονομίας:

από τη στήριξη του σημερινού οικονομικού μοντέλου (με βάση τα ορυκτά καύσιμα) σε στήριξη πραγματικών, βιώσιμων και αναγκαίων λύσεων.

Επίσης, ο ορίζοντας του ΕΣΕΚ φθάνει μέχρι το έτος 2040, ενώ σύμφωνα με τη σχετική καθοδήγηση που έχει εκδώσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015), τα εθνικά σχέδια θα πρέπει να έχουν προοπτική μέχρι το 2050. Ο σχεδιασμός για το 2050 θα πρέπει να υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το αργότερο μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου του 2019.

Δεν υπάρχει καμία δικαιολογία για την αποτυχία του ΕΣΕΚ να θέσει τη χώρα σε μονοπάτι γρήγορης απεξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα και εκμηδενισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Ο χρόνος για δράση τελειώνει επικίνδυνα. Η ελληνική κοινωνία μένει όλο και πιο εκτεθειμένη στις συνέπειες της μη-αναστρέψιμης πορείας της κλιματικής αλλαγής. Είναι σαφές ότι το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας αδυνατεί να πάρει τις τολμηρές αποφάσεις που απαιτούνται.

Καθώς παραμένει ασαφές το πλήρες θεσμικό ένδυμα του ΕΣΕΚ, **είναι απαραίτητο οι στόχοι να καταστούν δεσμευτικοί και να αποτελέσουν πεδίο διακομματικής συναίνεσης.**

Από τα παραπάνω είναι σαφές ότι ο αναλυτικός σχολιασμός του προτεινόμενου ΕΣΕΚ είναι ήσσονος σημασίας. Παρ' όλα αυτά, με σκοπό τη συμβολή στη δημιουργία ενός αποτελεσματικού ΕΣΕΚ, το WWF Ελλάς και η Greenpeace καταθέτουν τα παρακάτω σύντομα σχόλια σε βασικά σημεία του υπό διαβούλευση κειμένου.

Βασικά σημεία

Ελλιπή δεδομένα και ανεπαρκής χρόνος διαβούλευσης

Η επιστημονική βάση του ΕΣΕΚ υποσκάπτεται από ένα σοβαρό έλλειμμα τεκμηρίωσης. Η αναφορά στο μοντέλο TIMES που χρησιμοποιήθηκε δεν παρέχει περισσότερα στοιχεία ή κατάλογο των δεδομένων στα οποία βασίστηκε. Έλλειμμα υπάρχει και στην τεκμηρίωση πολλών από τις παραδοχές, αλλά και για την εξέλιξη του κόστους των ΑΠΕ και της αποθήκευσης.

Ο σύντομος χρόνος διαβούλευσης δεν συνάδει με τη σημασία του ΕΣΕΚ. Το πρωτοφανώς μικρό διάστημα διαβούλευσης του ΕΣΕΚ των μόλις τριών εβδομάδων, σε συνδυασμό με την απουσία δημοσιοποίησης των σχετικών δεδομένων ή υποστηρικτικών μελετών (πέραν των αναφερόμενων βιβλιογραφικών αναφορών στο παράρτημα 5 του ΕΣΕΚ), πόρρω απέχει από την πάγια ανάγκη κάθε πολιτικής και νομοθετικής διαδικασίας για διασφάλιση ικανής εισροής υλικού και ιδεών για βέλτιστες δράσεις και για την αποτελεσματική και έγκαιρη ενημέρωση, προετοιμασία και συμμετοχή του κοινού.

Για τους παραπάνω λόγους, το WWF Ελλάς και η Greenpeace απέστειλαν επιστολή στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας με την οποία αναλύουν τους λόγους και ζητούν παράταση του χρόνου δημόσιας διαβούλευσης για εύλογο χρονικό διάστημα αλλά και δημοσιοποίηση των σχετικών εγγράφων, μελετών, παραδοχών και εκτιμήσεων που παρήχθησαν ή/και χρησιμοποιήθηκαν στο πλαίσιο της κατάρτισης του ΕΣΕΚ.

Ανεπαρκείς στόχοι μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (ΑτΘ)

Το υπό διαβούλευση ΕΣΕΚ αποτυγχάνει πλήρως να θέσει τη χώρα σε ένα μονοπάτι προς μηδενικό ισοζύγιο άνθρακα ως το 2050. Με έτος βάσης το 1990, το ΕΣΕΚ προβλέπει μείωση των εκπομπών ΑτΘ μόλις κατά 32,4% το 2030 και 40,8% το 2040 αντί για 47,4% και 54% που θέτει ως στόχους με έτος βάσης το 2005 .

Η προτεινόμενη μείωση ισούται με κατά κεφαλήν εκπομπές των περίπου 7 τόνων εκπομπών CO_{2eq} το 2030. Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία του ΟΗΕ, αν όλες οι χώρες του κόσμου ακολουθούσαν το παράδειγμα της Ελλάδας, εκπέμποντας 7 τόνους CO_{2eq} το 2030, θα οδηγούμασταν **σε ένα καταστροφικό σενάριο αύξησης της θερμοκρασίας κατά 3,1°C με 3,7°C**.

Ακόμα και αυτή η αρχική σημαντική – και ελπιδοφόρα – πορεία μείωσης των εκπομπών ΑτΘ, η οποία προκύπτει κυρίως από την απόσυρση αρκετών λιγνιτικών μονάδων και την αντικατάστασή τους με ΑΠΕ, μοιάζει να σταματάει το 2030.

Χωρίς να δίνεται επαρκής εξήγηση, η απεξάρτηση δεν ολοκληρώνεται και ο λιγνίτης παραμένει στο ενεργειακό μίγμα τουλάχιστον ως το 2040 και πιθανότατα ως το 2050. Σε σχέση με σήμερα (2016) η κατανάλωση πετρελαίου μειώνεται μόλις κατά 18% ως το 2030 και 24% ως το 2040, ενώ αντίθετα η κατανάλωση φυσικού αερίου αυξάνεται (!) κατά 8% ως το 2030 και κατά 24% ως το 2040. Επιπλέον, η μείωση στους τομείς εκτός ETS παραμένει ανεμική (1,5% ως το 2030 και 7% ως το 2040).

Το γεγονός και μόνο ότι η ενεργειακή εξάρτηση της χώρας παραμένει αμετάβλητη ως το 2040 περίπου στο 67-68% **αποτελεί σκανδαλώδη παραδοχή αποτυχίας**.

Ανακατανομή υφιστάμενων πόρων

Σύμφωνα με το ΕΣΕΚ, περισσότερα από 6 δισεκ. € θα διατεθούν τη δεκαετία 2020-2030 για νέες επενδύσεις σε ορυκτά καύσιμα. Αυτό το νούμερο δεν περιλαμβάνει τις επενδύσεις σε εξορύξεις υδρογονανθράκων, ούτε τις επιδοτήσεις (άμεσες ή έμμεσες) οι οποίες κατευθύνονται προς τα ορυκτά καύσιμα – σήμερα αγγίζουν ακόμα και **το 1 δισεκ. ευρώ ετησίως¹** – και σχεδιάζονται σε μεγάλο βαθμό να συνεχιστούν για αδιευκρίνιστο διάστημα.

Εξίσου σημαντικές είναι και οι πολλές κρυφές επιδοτήσεις προς τα ορυκτά καύσιμα οι οποίες προκαλούν σημαντικό πρόβλημα στην εφαρμογή κλιματικών πολιτικών και στην αντιμετώπιση δομικών προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας.

Για παράδειγμα, η κοινωνική πολιτική για την αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας (επίδομα θέρμανσης, κοινωνικό οικιακό τιμολόγιο) αποτελεί μία κρυφή επιδότηση των ορυκτών καυσίμων. Στηρίζει το υπάρχον ενεργειακό σύστημα κρατώντας παράλληλα τα ευάλωτα νοικοκυριά σε καθεστώς μόνιμης εξάρτησης από τη βοήθεια. Σε μία χώρα με ουσιαστική κλιματική πολιτική, αυτά τα κονδύλια θα πρέπει να κατευθυνθούν προς τη στήριξη ευάλωτων νοικοκυριών μέσα από επενδύσεις εξοικονόμησης ενέργειας και ηλιακής κοινωνικής πολιτικής, αντί για επιδοτήσεις κατανάλωσης.

Με βάση το ΕΣΕΚ, πολλά δισεκατομμύρια ευρώ αναμένεται να κατευθυνθούν προς τα ορυκτά καύσιμα τις επόμενες δεκαετίες, διαιωνίζοντας το σημερινό καταστροφικό για τον πλανήτη μοντέλο παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας. Αυτό αποτελεί ευθεία ακύρωση

¹ <http://www.wwf.gr/news/2172-epidotiseis-sta-orykta-kaysima-xamena-disekatommyria-me-kostos-gia-to-perivallon-kai-ton-katanaloti>

κάθε προσπάθειας προστασίας της χώρας από την κλιματική αλλαγή. Επιπλέον, στερούνται πόροι από αναγκαίες παρεμβάσεις, όπως λ.χ. στον τομέα μεταφορών και στον κτιριακό τομέα. Ειδικότερα για τον τομέα της εξοικονόμησης ενέργειας προβλέπονται μόλις 9 δισεκ ευρώ παρά το μεγάλο όφελος για την εθνική οικονομία και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Λιγνίτης

Το κείμενο όχι μόνο δεν παρέχει χρονοδιάγραμμα πλήρους απεξάρτησης από τον λιγνίτη, αλλά αδυνατεί να δώσει επαρκείς εξηγήσεις για τον λόγο για τον οποίο η χώρα θα πρέπει να παραμείνει εγκλωβισμένη σε μία ακριβή, εξαιρετικά ρυπογόνα, παρωχημένη και εντελώς αχρείαστη για τις ενεργειακές ανάγκες τεχνολογία. Μία πολιτική επιλογή σε πλήρη αντίθεση με την τάση για απανθρακοποίηση τόσο των μεγάλων ενεργειακών εταιρειών της Ευρώπης όσο και των περισσότερων προοδευτικών ευρωπαϊκών κρατών.

Από το ΕΣΕΚ προκύπτει ότι εν έτη 2030 στην Ελλάδα θα εξακολουθούν να λειτουργούν υφιστάμενες λιγνιτικές μονάδες και τουλάχιστον μία νέα (Πτολεμαΐδα V, πιθανότατα και Μελίτη II). Επίσης, προβλέπεται εμμέσως η συνέχιση της λειτουργίας του ΑΗΣ Αμυνταίου παρά την εξάντληση των ωρών λειτουργίας του κατά παράβαση του Κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία του περιβάλλοντος. Πρόκειται για μία **ανεύθυνη πολιτική επιλογή** η οποία, συν τοις άλλοις, οδηγεί σε αδικαιολόγητη επιβάρυνση των καταναλωτών.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πορεία των τιμών CO₂ τη δεκαετία 2021-2030 αυτές θα σταθεροποιηθούν στα 22,5 ευρώ ανά τόνο, πράγμα που σημαίνει ότι οι ελληνικές λιγνιτικές μονάδες θα χρειάζονται να καταβάλλουν έως και 500 εκατ. ευρώ το χρόνο για αγορά δικαιωμάτων, ποσό το οποίο σωρευτικά για όλη τη δεκαετία με έναν απλό υπολογισμό **θα φτάσει έως και τα 5 δισεκ. ευρώ**. Κόστος το οποίο θα μπορούσε εύκολα να αποφευχθεί με ορθολογικότερη χρήση της ενέργειας καθώς και με ΑΠΕ και αποθήκευση. Συνολικά, το ΕΣΕΚ προβλέπει 1,9 δισεκ. ευρώ για τις λιγνιτικές μονάδες, το οποίο σημαίνει χρηματοδότηση κατασκευής της Πτολεμαΐδας V παρά τις δυσσώωνες προβλέψεις για τη μέση τιμή των τιμών CO₂.

Ωστόσο, αποτελεί την απόλυτη πρόκληση **η υπονόμευση της κλιματικής πολιτικής της χώρας** προς όφελος συγκεκριμένων συμφερόντων. Ο λιγνίτης είναι μακράν το πλέον ρυπογόνο ορυκτό καύσιμο και ο τομέας ηλεκτροπαραγωγής είναι η πρώτη προτεραιότητα για άμεση κλιματική δράση.

Ο μύθος του “φθηνού λιγνίτη” πρέπει να τελειώσει. Στο συνολικό κόστος, το οποίο καταλήγει να επιβαρύνει τους καταναλωτές, δεν συνυπολογίζονται οι τοπικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, η διατάραξη κοινωνικών ισορροπιών όπως μετεγκαταστάσεις πληθυσμών και η ευνοϊκή τιμολογιακή μεταχείριση επιλεγμένων ομάδων καταναλωτών. Το ΕΣΕΚ περιέχει μια γενικόλογη αναφορά στη δίκαιη μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών ενώ θα έπρεπε να έχει μια κοστολογημένη πρόταση με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα.

Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις WWF Ελλάς και Greenpeace ζητούν:

- **Ακύρωση των σχεδίων κατασκευής νέων λιγνιτικών μονάδων.**
- Ριζική αναβάθμιση των παλιών λιγνιτικών μονάδων και καθορισμό δεσμευτικού χρονοδιαγράμματος απόσυρσής τους ως το 2030.
- Στήριξη των τοπικών κοινωνιών για να ολοκληρωθεί με κοινωνικά δίκαιο τρόπο η μετάβασή τους στη μεταλιγνιτική εποχή.

- Καμία νέα μονάδα φυσικού αερίου, καθώς αυτή δεν είναι απαραίτητη για την επίτευξη υψηλών διεισδύσεων ΑΠΕ.

Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

Το ΕΣΕΚ προβλέπει μία καλοδεχούμενη αύξηση των ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή ως το 2030. Στα θετικά συγκαταλέγεται επίσης η έμφαση που δίνεται στην «ιδιαιτέρη πρόνοια» για προώθηση μικρών αποκεντρωμένων συστημάτων ΑΠΕ, τα οποία είναι αναγκαία για την ενεργειακή δημοκρατία, την αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας και την κοινωνικά δίκαιη ενεργειακή μετάβαση.

Ωστόσο, είναι προφανές ότι χρειάζονται να γίνουν πολλά περισσότερα και να αξιοποιηθούν και άλλες τεχνολογίες ΑΠΕ (π.χ. γεωθερμία) προκειμένου ο τομέας ηλεκτροπαραγωγής να αποανθρακοποιηθεί πλήρως τη δεκαετία του 2030.

Σημαντικό ρόλο για την υιοθέτηση πιο φιλόδοξων στόχων ΑΠΕ θα διαδραματίσουν σημαντικές παράλληλες αποφάσεις, όπως η ακύρωση νέων επενδύσεων σε ορυκτά καύσιμα, η γρήγορη προώθηση της αποθήκευσης, η έγκαιρη διασύνδεση ΟΛΩΝ των νησιών, η αναβάθμιση των δικτύων, η προώθηση της αποκεντρωμένης παραγωγής, η ουσιαστική ενίσχυση των ενεργειακών κοινοτήτων καθώς και η άρση των συχνά αδικαιολόγητων περιορισμών στην εγκατάσταση και λειτουργία σταθμών ΑΠΕ.

Ειδικά για το τελευταίο, η Greenpeace και το WWF τονίζουν ότι την ίδια ώρα που εντείνεται η συζήτηση για την ενεργειακή και κλιματική πολιτική της χώρας, οι ΑΠΕ εξακολουθούν και αντιμετωπίζονται εχθρικά, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις τίθενται σε ισχύ αναίτιοι περιορισμοί, με αποτέλεσμα να τίθεται εν αμφιβόλω η επίτευξη ακόμα και των στόχων ΑΠΕ του ΕΣΕΚ, πόσο μάλλον οι πιο φιλόδοξοι στόχοι που απαιτούνται.

Να σημειωθεί ότι την ώρα που οι ήπιες μορφές ενέργειας έχουν αποκλειστεί με οριζόντιο τρόπο από ένα τεράστιο κομμάτι της χώρας, το ΥΠΕΝ φαίνεται ότι δεν έχει απολύτως κανένα πρόβλημα να παρακάμψει τις προβλεπόμενες διαδικασίες και να διαθέσει χιλιάδες τετραγωνικά χιλιόμετρα (μέσα σε περιοχές Natura ή πλησίον τους) για έρευνα και εξόρυξη υδρογονανθράκων.

Αποθήκευση

Το ΕΣΕΚ καθυστερεί αδικαιολόγητα την είσοδο της αποθήκευσης στο ενεργειακό μίγμα για μετά το 2025, ενώ η ανάπτυξή της παραμένει στάσιμη (!) μετά το 2030. Πρόκειται για αδικαιολόγητες επιλογές οι οποίες δεν συνάδουν με τις διεθνείς εξελίξεις και καθιστούν τη χώρα μας ουραγό στην αξιοποίηση τεχνολογιών αιχμής στην οικονομία.

Η πιθανότερη εξήγηση βρίσκεται στο γεγονός ότι η καθυστερημένη και περιορισμένη είσοδος της αποθήκευσης ουσιαστικά «δικαιολογεί» την παρουσία λιγνιτικών και πετρελαϊκών μονάδων στο ενεργειακό μίγμα για δεκαετίες, με προφανή 'θύματα' την κλιματική πολιτική, τη δημόσια υγεία αλλά και τις τσέπες των καταναλωτών. Ήδη από το 2015, μελέτη² του WWF Ελλάς κατέδειξε ότι **ο συνδυασμός ΑΠΕ και αντλησιοταμίευσης αποτελούν οικονομικότερη επιλογή από την κατασκευή της Πτολεμαΐδας V.**

Οι πρόσφατες ραγδαίες εξελίξεις στην τεχνολογία της αποθήκευσης και η δραματική μείωση του κόστους των συσσωρευτών καθιστούν στρατηγικό λάθος τη μη αξιοποίηση της

² <http://www.wwf.gr/news/1370-2015-03-10-10-43-54?fbclid=IwAR1dUNgdKFn34IPCPushHyBUO6itZtYNcygKPNug6lsGPWNP5A0R3jM0dy80>

αποθήκευσης για την προώθηση των ΑΠΕ. Σύμφωνα με ανάλυση δεδομένων από την Greenpeace και το WWF, το 2022, πιθανό έτος έναρξης λειτουργίας της Πτολεμαΐδας 5, ο συνδυασμός αυτοπαραγωγής και αποθήκευσης ενέργειας από μεγάλους καταναλωτές θα είναι οικονομικά πιο συμφέρουσα επιλογή από την αγορά ενέργειας από την Πτολεμαΐδα 5.

Κτιριακός τομέας

Η ανεπάρκεια του ΕΣΕΚ στον κτιριακό τομέα αποτυπώνεται από τη γενικότερη χαμηλή φιλοδοξία και τη μη συμμόρφωση στις μακροχρόνιες ευρωπαϊκές υποχρεώσεις της Ελλάδας.

Ο Κανονισμός Διακυβέρνησης ζητάει ρητά από τους ευρωπαϊκούς ΕΣΕΚ να λάβουν υπόψη το άρθρο 2α της 2031/10/ΕΚ. Το επικαιροποιημένο 2α (τροπολογία 2018³) απαιτεί από τα κράτη: «*a long-term renovation strategy to support the renovation of the national stock of residential and non-residential buildings, both public and private, into a highly energy efficient and **decarbonised building stock by 2050, facilitating the cost-effective transformation of existing buildings into nearly zero-energy buildings***».

Το ΕΣΕΚ αντίθετα όχι μόνο απέχει έτη φωτός από το να οδηγήσει τον κτιριακό τομέα σε μονοπάτι πλήρους απανθρακοποίησης, αλλά προωθεί το φυσικό αέριο ως μακροπρόθεσμη «λύση» στη θέρμανση (αύξηση 86% ως το 2040). Ως αποτέλεσμα οι εκπομπές ΑτΘ από την ψύξη και τη θέρμανση του κτιριακού τομέα παραμένουν ουσιαστικά αμετάβλητες ως το 2040.

Αν η Greenpeace και το WWF συμφωνούν σε κάτι με το ΕΣΕΚ, αυτό είναι ο αναμενόμενος χαμηλός ρυθμός αύξησης της χρήσης αντλιών θερμότητας στα κτίρια ως το 2030 (από 3,7% σε 16,7% στην τελική κατανάλωση). Κάτι απολύτως λογικό όταν το κόστος εγκατάστασης αντλιών θερμότητας παραμένει ακόμα και σήμερα πολύ υψηλότερο σε σύγκριση με το **επιδοτούμενο** φυσικό αέριο. Θα έπρεπε να ήταν αυτονόητο ότι αυτό αποτελεί μια εντελώς λανθασμένη σημερινή επιλογή η οποία διαιωνίζεται στο ΕΣΕΚ. Η κινητροδότηση θα πρέπει να είναι προς την κατεύθυνση της λύσης (πχ αντλίες θερμότητας) και όχι προς τη διαιώνιση του προβλήματος (επιδότηση φυσικού αερίου)

Ο ετήσιος ρυθμός αναβάθμισης των κατοικιών (40.000) - ακόμα και αν θεωρήσουμε ότι οι αναβαθμίσεις είναι «ριζικές» και τα μετατρέπουν σε κτίρια σχεδόν μηδενικής κατανάλωσης (NZEB), κάτι που δεν προκύπτει από πουθενά στο κείμενο του ΕΣΕΚ - αποτελεί λιγότερο από το 1% του συνόλου των κανονικών κατοικιών του κτιριακού αποθέματος. Μία φιλόδοξη πολιτική ριζικής αναβάθμισης των κτιρίων στοχεύει σε ετήσια ποσοστά άνω του 2,5%.⁴

Αποτελεί χρέος της πολιτείας να ανακοινώσει κατάλληλα μέτρα και κίνητρα τα οποία θα μοχλεύσουν τα απαραίτητα κεφάλαια. Προφανώς αυτά δεν θα προκύψουν από τα... ΕΣΠΑ, αλλά κυρίως από την προαναφερόμενη ριζική ανακατανομή εσωτερικών πόρων της χώρας.

Η Greenpeace και το WWF **απαιτούν πραγματική φιλοδοξία στον κτιριακό τομέα**, τόσο από τον ΕΣΕΚ όσο και από τον μακροχρόνιο ενεργειακό σχεδιασμό και το Renovation Strategy.

³ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=AMD&format=PDF&reference=A8-0402/2017&secondRef=324-324&language=EN>

⁴ Για παράδειγμα, η πρόταση της Greenpeace με την οποία αναλύθηκαν το 2015 οι πιθανοί ἴποροι οι οποίοι μπορούν να στηρίξουν αναβάθμιση 1 εκατ. κατοικιών ως το 2025.
<https://www.greenpeace.org/greece/issues/klima/5210/me-simmaxo-ton-ilio/>

Στόχος είναι η μετατροπή του κτιριακού αποθέματος σε NZEB πριν το 2050, τίποτα λιγότερο.

Τομέας Μεταφορών

Ομοίως και στον τομέα μεταφορών, τα προτεινόμενα μέτρα και οι στόχοι αποτυγχάνουν να οδηγήσουν στην αποανθρακοποίησή του. Οι εκπομπές Ατθ μειώνονται μόλις κατά 7% ως το 2030 και κατά 17% ως το 2040, η χώρα παραμένει δέσμια των εισαγωγών πετρελαίου για αδιευκρίνιστο διάστημα, ενώ η δημόσια υγεία θα συνεχίσει να πληρώνει το βαρύ τίμημα της έκθεσης στη ρύπανση.

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος⁵, η ρύπανση από μικροσωματίδια στη χώρα μας (η συντριπτική πλειοψηφία από τον τομέα μεταφορών) το 2016 αντιστοιχεί σε 12.000 πρόωρους θανάτους.

Η Ελλάδα θα πρέπει να συνταχθεί με τις χώρες οι οποίες θέτουν προοδευτικά χρονοδιαγράμματα για την απαγόρευση πώλησης κινητήρων εσωτερικής καύσης ως το 2030. Ένας ολοκληρωμένος κεντρικός σχεδιασμός, η δημιουργία κατάλληλων υποδομών, η ουσιαστική ενίσχυση των ΜΜΜ σε όλη τη χώρα και η παροχή **κατάλληλων κινήτρων** μπορούν να οδηγήσουν στην πλήρη απανθρακοποίηση του τομέα των μεταφορών πριν το 2050.

Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να υπάρχει απόλυτη αντιστοιχία μέτρων και στόχων. Ακόμα και ο - ανεπαρκής - στόχος της αντικατάστασης του στόλου των ΙΧ σε ένα μεγάλο μέρος από ηλεκτροκίνητα σε ποσοστό της τάξης του 10%, είναι μη ρεαλιστικός με βάση τα προτεινόμενα μέτρα προώθησης της ηλεκτροκίνησης, καθώς αντιστοιχεί σε 600.000 περίπου οχήματα μέχρι το 2030. Αντιθέτως, το ΕΣΕΚ θα πρέπει να περιλαμβάνει φιλόδοξους στόχους με συγκεκριμένα οικονομικά κίνητρα για την αγορά ηλεκτροκίνητων αλλά και την ανάπτυξη υποδομών ηλεκτροφόρτισης. Επίσης, δεν υπάρχει πρόβλεψη για την αντικατάσταση των δημόσιας χρήσης οχημάτων με ηλεκτροκίνητα ιδιαίτερα στον τομέα της δημόσιας συγκοινωνίας.

Υδρογονάνθρακες

Η πολιτική επιλογή για την προώθηση της εξόρυξης και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων δεν μπορεί να ληφθεί σοβαρά υπόψη όταν το ζητούμενο είναι η γρήγορη απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα. Το ίδιο συμβαίνει και με τα επιχειρήματα περί ασφάλειας εφοδιασμού.

Η Ειδική Έκθεση για τον 1,5°C αναφέρει ενδεικτικό στόχο μείωσης κατανάλωσης πετρελαίου κατά 34,3% ως το 2030 και μείωση των συνολικών εκπομπών Ατθ κατά 45%. Αν μάλιστα εξαιρεθούν τα σενάρια της IPCC τα οποία υπολογίζουν εξωπραγματικά μεγάλο αριθμό αρνητικών εκπομπών ως το 2100, τότε η κατανάλωση πετρελαίου και φυσικού αερίου και οι συνολικές εκπομπές Ατθ θα πρέπει να μειωθούν ακόμα περισσότερο ως το 2030.

Την ίδια ώρα, οι πολιτικές διεθνώς για τη μείωση των εκπομπών και την ενεργειακή μετάβαση σε φθηνότερες και καθαρές μορφές ηλεκτροπαραγωγής, θα καταστήσουν ζημιογόνο ένα μεγάλο ποσοστό των σημερινών και μελλοντικών κεφαλαιακών επενδύσεων σε εκμετάλλευση ορυκτών καυσίμων. Σε ένα σενάριο συγκράτησης της ανόδου της θερμοκρασίας μεταξύ 1,5°C - 2°C, η ζήτηση για ορυκτά καύσιμα αναμένεται να κορυφωθεί τη δεκαετία του 2020 και στη συνέχεια να μειωθεί ραγδαία, κάνοντας ασύμφορες τις όποιες επενδύσεις, κυρίως για υδρογονάνθρακες. Τα έργα αυτά θα εγκαταλειφθούν (stranded assets) αφήνοντας επενδυτές και φορολογουμένους εκτεθειμένους σε υψηλό ρίσκο και

⁵ European Environment Agency, [Air Quality in Europe, 2018 Report](#).

ζημίες και επιβαρύνοντας τελικά σημαντικά τους φορολογούμενους πολίτες και την εθνική οικονομία.

Παρ' όλα αυτά, η κυβέρνηση δεν έχει απολύτως κανένα πρόβλημα να θέσει σε κίνδυνο το φυσικό περιβάλλον της χώρας και το μέλλον των τοπικών κοινωνιών προκειμένου να προωθηθούν επενδύσεις σε ορυκτά καύσιμα, τα οποία έτσι κι αλλιώς βρίσκονται σε τροχιά φθίνουσας χρήσης.

Σε κάθε περίπτωση, η έρευνα και εξόρυξη υδρογονανθράκων αποτελούν υψηλού ρίσκου και χαμηλής απόδοσης επένδυση και υπονομεύουν ευθέως την ενεργειακή μετάβαση της χώρας σε μία οικονομία μηδενικού άνθρακα και 100% ΑΠΕ.

Το WWF και η Greenpeace απαιτούν την οριστική εγκατάλειψη του προγράμματος έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα για λόγους προστασίας του κλίματος, του φυσικού περιβάλλοντος, των τοπικών κοινοτήτων και της εθνικής οικονομίας.

Άλλα θέματα

Το κείμενο δεν φαίνεται να έχει δεσμευτικό χαρακτήρα. Οι ισχύουσες διατάξεις μάλλον συνηγορούν υπέρ ενός δεσμευτικού ενεργειακού σχεδιασμού. Στις διατάξεις αυτές περιλαμβάνονται και αυτές που διέπουν παρεμφερή σχέδια – όπως το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τις ΑΠΕ (National Renewable Energy Action Plan, NREAP), το οποίο θα πρέπει να θεωρηθεί ουσιώδες τμήμα του κειμένου σε διαβούλευση. Αυτό μοιάζει να είναι μία συνειδητή επιλογή, προκειμένου να αποφευχθεί η υπαγωγή του σε **στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση**, και γενικότερα να αποφευχθούν οι οποιοσδήποτε νομικά δεσμευτικές ρυθμίσεις.

Επιπροσθέτως, για να καταστεί το σχέδιο λειτουργικό, είναι απαραίτητη η αντιστοίχιση των προτεινόμενων μέτρων και η ευθύνη εποπτείας και εφαρμογής τους με συγκεκριμένα υπουργεία και υπηρεσίες, αλλά και **να προβλέπεται συγκεκριμένος μηχανισμός ελέγχου της πορείας υλοποίησης του σχεδίου** και ανάδρασης.

Τέλος, το κείμενο σιωπά για την **επιβολή φόρων στη ρύπανση**, η οποία θα μπορούσε να επιτρέψει άλλες φορολογικές ελαφρύνσεις, με θετικές κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές συνέπειες (π.χ., στην εργασία). Αντιθέτως, η προοπτική αυτή φαίνεται να περιορίζεται σημαντικά από άλλα στοιχεία του κειμένου – όπως το υπομέτρο 3.1 «απαλοιφή τελών και φόρων που βαρύνουν ανταγωνιστικές πηγές ενέργειας (λιγνιτική παραγωγή, φυσικού αερίου κ.α.)» του μέτρου 3 (σχετικά με τις «αγορές ενέργειας»).

Το κείμενο υπό διαβούλευση υποτιμά τον κρίσιμο τομέα της **έρευνας και καινοτομίας**. Ενδεικτικά, το σύνολο εκτιμώμενων πόρων για έρευνα και καινοτομία για τον ενεργειακό τομέα (2020-2030) είναι 300 εκατομμύρια ευρώ, σε σύνολο επενδύσεων 32.7 δισεκ. ευρώ – λιγότερο από 1% (πίνακας 13, σελ. 199).